

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ
З СУАЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЛЯЖОМ

№ 8 (1066). Сакавік 1969 г.

Год выдання 14-ы

Цана 2 кап.

8 сакавіка — Міжнародны жаночы дзень

РАСКАЗВАЕ МІНІСТР...

8 сакавіка — міжнароднае свята жанчын. У гэты дзень мы, як заўсёды, віншваем нашых дарагіх зямлячак, жадаем ім заставацца шчырымі патрыёткамі сваёй Радзімы, быць здаровымі і шчаслівымі. Як заўсёды, у гэты дзень мы расказваем ім аб савецкіх жанчынах, іх справах і клопатах.

На гэты раз напярэдадні 8 сакавіка мы сустрэліся з адной з выдатных жанчын нашай рэспублікі, міністрам лёгкай прамысловасці БССР Аляксандрай Фёдараўнай Нічыпар. Мы папрасілі яе расказаць аб сабе, аб сваёй рабоце, пацікавіліся, якія падарункі беларускім жанчынам да свята падрыхтавалі прадпрыемствы лёгкай прамысловасці.

Першае пытанне:

— Аляксандра Фёдараўна, скажыце, калі ласка, хто былі Вашы бацькі? Ці даўно Вы працуеце міністрам?

— Мае бацькі былі сляпачамі, і я таксама нарадзілася ў вёсцы. Але бацька мой хлеб не сеяў, быў гарбаром і працаваў у горадзе. Як бачыце, прыхільнасць да лёгкай прамысловасці ў нас у сям'і патомная.

На пасадзе міністра я ўжо больш трох год, а свой працоўны шлях пачынала з ткачыхі, потым ужо скончыла рабфак, а за ім тэкстыльны інстытут. У Мінск прыехала перад самай вайной, у чэрвені 41-га эвакуіравалася на Урал. І там я працавала на тэкстыльнай фабрыцы. Мы выраблялі палатно, якое так неабходна было нашым салдатам. Вялікую радасць адчула, калі даведалася, што Мінск вызвалены, прыехала сюды адной з першых. На базе былой швейнай фабрыкі мы пачыналі будаваць першы ў рэспубліцы тонкасуконны камбінат. Прадукцыю, якую мы праз некаторы час атрымалі, і параўноўваць нельга з сённяшнімі дабротнымі тканінамі, што з задавальненнем купляюць у нас у краіне і за мяжой. Але для нас тады і тое сукно было дасягненнем. На камбінаце я працавала спачатку загадчыкам аддзела працы, потым намеснікам дырэктара і, нарэшце, дырэктарам.

Да чорнай шарсцяной сукенкі А. Ф. Нічыпар прышлілены сціплы чырвона-зялёны значок. Яна член Беларускага парламента.

Мы пытаемся ў Аляксандры Фёдараўнай, у чым заключаюцца яе дэпутацкія абавязкі.

— Я прысутнічаю на сесіях Вярхоўнага Савета БССР і

Міністр лёгкай прамысловасці Беларусі,
дэпутат Вярхоўнага Савета БССР
Аляксандра НІЧЫПАР.

прымаю непасрэдна ўдзел у вырашэнні дзяржаўных спраў, у прыняцці або адмене тых ці іншых законаў. Акрамя таго, у мяне ёсць яшчэ абавязкі перад маімі выбаршчыкамі.

На гэты раз мяне выбралі дэпутатам у Савет ад Веткаўскай выбарчай акругі. Я часта прыязджаю да іх. Аб дні і гадзіне прыёму выбаршчыкі ведаюць загадзя, і калі я пры-

язджаю, да мяне ідуць з самымі рознымі пытаннямі. Аднаму трэба адрамантаваць кватэру, другі хоча атрымаць новую, трэціму трэба дапамагчы з участкам пад будову до-

ма. У аднаго нейкія цяжкасці з атрыманнем пенсіі, а другому проста трэба прывезці дроў на зіму. Я запісваю ўсе скаргі і просьбы, потым звяртаюся ці да дырэктара прадпрыемства, на якім працуе чалавек, ці пачынаю дзейнічаць праз райвыканком. Усе просьбы, як правіла, выконваюцца, і ніякіх інцыдэнтаў не ўзнікае.

— Ці прыходзілася Вам быць за мяжой на прадпрыемствах лёгкай прамысловасці? Ваша думка аб іх.

— Некалькі разоў я была ў Жэневе, але гэта даўно. У 1967 годзе наведвала Канаду. Галоўнай мэтай падарожжа, вядома, быў Манрэаль з яго «ЭКСПО-67», але я пабывала і на некалькіх фабрыках. Мне спадабаліся гэтыя прадпрыемствы. Ёсць моманты ў іх рабоце, якія і нам бы не грэх пераняць. Затое я з гордасцю магу сказаць, што наша гатовая прадукцыя, асабліва гэта датычыцца шарсцяных і баваўняных вырабаў, ніколі не горшая за іхнюю.

— Нам застаецца высветліць апошняе пытанне. Што новага і цікавага з'явілася для жанчын у магазінах перад іх святам?

— Цяжка сказаць, што з'явілася ў магазінах іменна перад святам. Мы стараемся, каб нашы жанчыны заўсёды маглі купіць сабе любую патрэбную рэч. Каб гэта рэч была добрай, прыгожай, адпавядала апошнім запатрабаванням моды. Невыпадкова ж 40—50 працэнтаў нашай прадукцыі аднаўляецца штогод. Апошнімі навінкамі можна лічыць паліто са штучнай футры. Высокую ацэнку ў пакупніц атрымалі прадметы жаночага туалета, вытворчасцю якіх займаецца Мінская фабрыка імя Фрунзе.

Усё больш і больш паступае ў продаж верхняга трыкатажу, самых розных панчошна-шкарпэткавых вырабаў, дзіцячых і жаночых калготак. У гэтым годзе пачне працаваць Пінскі камбінат верхняга трыкатажу, пабудавана Брэсцкая панчошная фабрыка, а ў будучай пяцігодцы пачнецца будаўніцтва новых: у Гомельскай вобласці — баваўнянага камбіната, у Магілёве — шаўковага камбіната, у Асіповічах — ільнянога. Амаль на 50 працэнтаў павялічыцца магучасць існуючай абуткавай і швейнай прамысловасці.

Яшчэ мне хочацца падкрэсліць, што нашы беларускія вырабы з задавальненнем купляюцца ва ўсім Савецкім Саюзе.

Фота Ул. КИТАСА.

В основу образования национальной государственности белорусской Республики положили принципы решения национального вопроса, изложенные В. И. Лениным в «Декларации прав народов России», которая была опубликована 2 ноября 1917 года. В этой декларации Ленин зафиксировал основные принципы решения национального вопроса — равноправие и независимость всех народов России, их право на самоопределение, вплоть до отделения и образования самостоятельного национального государства. Эти принципы стали последовательно претворяться в жизнь большевиками Белоруссии. Их деятельностью по созданию БССР руководил ЦК РКП(б) и лично В. И. Ленин. Еще в декабре 1917 года он поставил вопрос об образовании БССР на обсуждение ЦК РКП(б), но в связи с немецкой оккупацией он не был решен до конца. После освобождения Белоруссии от немецких захватчиков в декабре 1918 года ЦК РКП(б) принимает решение об образовании Белорусской Советской Социалистической Республики и одобряет принципы ее взаимоотношений с РСФСР.

Руководствуясь ленинской «Декларацией прав народов

России» и выражая волю и чаяния белорусского народа, шестая Северо-Западная областная конференция большевиков, состоявшаяся 30—31 декабря 1918 года и объявившая себя первым съездом Коммунистической партии Белоруссии, приняла решение об образовании Белорусской Советской Социалистической Республики. 1 января 1919 года был опубликован Манифест Временного революционного рабоче-крестьянского правительства Белоруссии, провозгласивший создание БССР. Состоявшийся в феврале 1919 года в Минске Всебелорусский съезд Советов рабочих, солдатских и крестьянских депутатов принял Конституцию БССР и избрал Центральный Исполнительный Комитет республики. Выступивший на съезде представитель ЦК РКП(б) и ВЦИК Я. М. Свердлов сообщил делегатам съезда о признании советским правительством самостоятельности Белоруссии, а также о готовности РСФСР оказать БССР всяческую помощь и поддержку.

Образование БССР явилось огромным событием в истории белорусского народа, одним из убедительных свидетельств торжества принципов пролетарского интернационализма, последовательного во-

площения в жизнь ленинской национальной политики.

В. И. Ленин писал: «Мы хотим добровольного союза наций, — такого союза, который не допускал бы никакого насилия одной нации над другой, — такого союза, который был бы основан на полнейшем доверии, на ясном сознании братского единства, на вполне добровольном согласии...» Именно такой союз начал создаваться после победы Октября и юридически оформился в декабре 1922 года путем добровольного объединения советских республик в нерушимый Союз Советских Социалистических Республик. Это навсегда упрочило положение Белоруссии как независимого свободного советского государства.

В результате претворения в жизнь ленинской национальной политики Советская Белоруссия, как и другие братские советские республики, совершила в предвоенные годы исторический скачок от отсталости к прогрессу, превратившись в республику многоотраслевой социалистической индустрии и развитого сельского хозяйства, высокой культуры и передовой науки.

В. КЛЯГИН,
кандидат
юридических наук.

Мантажніца Рэгіна РАДКЕВІЧ за зборкай вузлоў электронна-вылічальнай машыны «Мінск-32» (завод імя Арджанікідзе).

• НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ •

У нашай краіне кожны можа атрымаць сярэдняю ці вышэйшую адукацыю бясплатна, за кошт дзяржавы. Узьць хаця б Жабінкаўскую школу-інтэрнат. На кожнага выхаванца (а іх цяпер 287) выдаткоўваецца ў месяц 60 рублёў. Сёлета, напрыклад, дзяржава адпусціла на школу-інтэрнат 212 тысяч рублёў. Ёсць тут 12 класных пакояў, спартыўная зала, кабінеты фізікі і хіміі. У школе добрая бібліятэка з 13 тысячамі кніг. Далёка за межамі Жабінкі вядомы школьны музей багавой славы і музей Ул. І. Леніна.

У вольны ад заняткаў час дзеці займаюцца ў розных гуртках, у студыі выяўленчага мастацтва, працуюць радыёвузел.

В. ЗІНКЕВІЧ

У Драгічынскім раёне, у вёсцы Аляксеевічы, жывуць два браты Феадосій і Якаў Андрановічы. Трэці брат Сцяпан юнаком пакінуў родныя мясціны і жыве цяпер у Злучаных Штатах Амерыкі.

Феадосій Аляксеевіч перапісваецца з братам, расказвае яму аб тых вялікіх зменах, што адбыліся ў іх роднай вёсцы за гады Савецкай улады, аб сваім жыцці-быцці.

Сцяпан піша рэдка, таму што за пяцьдзесят год жыцця на чужыне пісаць ён так і не навучыўся. «Братка Феадосій, табе вядома, што сам я не магу напісаць пісьма, а ў нас ужо засталася мала старых эмігрантаў, якія могуць пісаць».

Сцяпан сумуе па Радзіме, марыць сустрэцца са сваімі, убачыць вёску, дзе нарадзіўся. «Ты піш, братка Феадосій, што будзеш шчаслівы пабачыць мяне на Радзіме. Але для мяне гэта шчасце было б яшчэ большым. Убачыў бы я родную вёску, палі, лясы».

Сцяпан Аляксеевіч збіраецца прыехаць у Савецкі Саюз. Але ў сваіх пісьмах ён выказвае апасенне, што цяжка яму будзе дабрацца да роднай вёскі. Ён так і піша: «Прыехаць к вам у горад лёгка, але ў вёску не проста дабрацца». Феадосій падрабязна напісаў Сцяпану, якія змены адбыліся ў аб'ектаў населенніцтва транспартам. У сучасны момант з Драгічына кожны дзень адпраўляецца ў розныя напрамкі 108 аўтобусаў. Больш як 100 населеных пунктаў раёна звязаны аўтобусным рухам з райцэнтрам. А з суседняй вёскай Брашэвічы штодзённа ідзе аўтобус да Брэста.

Што датычыцца Аляксеевіч, то з Драгічына ў гэтую вёску двойчы ў дзень адпраўляецца аўтобус і двойчы вьезе аляксеевічых сялян у райцэнтр, у любым напрамку курсіруюць таксі.

Ці збудуцца мары братаў аб сустрэчы? Здаецца, не заставацца для гэтага ніякіх перашкод.

І. ГЕРАШЧАНКА.

Вёска Абідавічы стаіць недалёка ад асфальтаванай шашы, што бяжыць праз сасновыя бары і палі на Гомель. Адночы адзін камандзіровачны запытаў у мяне: «А чаму — Абідавічы?». Я зразумеў яго: паходжанне назвы вёскі ён звязваў з рускім словам «обиды». Цяжка сёння ўстанавіць, адкуль узляся назва «Абідавічы», толькі вядома, што спрадвечу абідавічане насілі крыўду ў сваіх сэрцах. Крыўду за халоднае і галоднае жыццё, за непасільную працу, за ўсё сваё гаротнае існаванне.

Адыйшло ў нябыт былое. Цяпер Абідавічы — цэнтр буйнога калгаса. Члены арцелі вырошчваюць высокія ўраджаі на землях, якія належалі ім. Не драўляныя плугі, а трактары і іншыя сельскагаспадарчыя машыны з'яўляюцца іх надзейнымі памочнікамі.

На фермах — тысячы галоў жывёлы. Ужо некалькі гадоў, як у калгасе перайшлі на грашовую аплату працы. Заробкі членаў арцелі высокія. Сям'я радавога калгасніка Пятра Ліскова, напрыклад, у якой двое працаздольных, атрымала за мінулы год 2700 рублёў. Яшчэ больш зарабілі жывёлаводы муж і жонка Шыцікавы — 3100 рублёў.

Зусім іншай стала вёска. За апошнія гады пабудаваны дзесяткі новых жылых дамоў. Таму, хто мае патрэбу, калгас адпускае на будаўніцтва крэдыт, а дзяржава будаўнічыя матэрыялы.

У Абідавічах ёсць сярэдняя школа, дзе працуюць настаўнікамі яе былыя выпускнікі. Ёсць тут фельчарска-акушарскі пункт і аддзяленне сувязі, бытавая майстэрня, магазін. Праведзен водаправод.

Калгас пабудоваў новы шматпавярховы дом культуры. Тут ёсць стацыянарная кінастаноўка, дзве вялікія залы — глядзельная і для танцаў і гульні, бібліятэка налічвае тысячы тамоў мастацкай, сельскагаспадарчай, тэхнічнай і іншай літаратуры.

У гэтым годзе запланавана ўзвесці новыя жылыя дамы і будынкі гаспадарчага прызначэння. Будучы пракладзены новыя кіламетры водаправода.

І. ВАРАНОВІЧ.

Быхаўскі раён,

Ветэрынары фельчар саўгаса «Галевічы» Калінкавіцкага раёна Святлана САВІЦКАЯ. Фота В. КАШКАНА.

РАСТУЦЬ ЗАВОДЫ У НАВАПОЛАЦКУ

На завод нітрылакрылавай кіслаты, што будзеца ў Наваполацку, прыйшлі мантажнікі. Яны пачалі зборку нясухай канструкцыі — трохметровага металічнага пастамента пад першы рэактар. Адначасова ідзе падрыхтоўка да яго ўстаноўкі. Рэактар вагой 8 тон і вышыняй 25 метраў мяркуецца падняць і ўстанавіць на пастамент дзвюма 65-метровымі мачтамі.

На ўзбудыненай зборачнай пляцоўцы завершана стыкоўка шасці гіганцкіх тэхналагічных калон. Вага кожнай з іх 133 тоны.

Завод будзе выпрацоўваць сыравіну для вытворчасці нітрону на заводзе, які таксама будзеца ў Наваполацку.

СУСВЕТНЫ БАЛЕТ У МАСКВЕ

У адрас арганізацыйнага камітэта першага Міжнароднага конкурсу артыстаў балета ў Маскве працягваюць прыходзіць пісьмы, якія сведчаць аб вялікай цікавасці ў балетным свеце да маючага адбыцца спаборніцтва маладых талентаў, якое будзе праходзіць у савецкай сталіцы з 11 па 23 чэрвеня 1969 года. Праграма гэтага конкурсу не толькі цікавая, але і надзвычай складаная. Па ўмовах конкурсу маладыя артысты балета павінны выканаць побач з класічным рэпертуарам адзін новы сучасны харэаграфічны нумар, створаны не раней 1966 года.

Як паведаміў карэспандэнту АДН Старшыня арганізацыйнага камітэта конкурсу Ігар Майсееў, выкананне гэтага абавязковага пункту праграмы конкурсу мае значны цяжасці для маладых артыстаў балета, у сувязі з чым у адрас арганізатараў конкурсу паступаюць шматлікія просьбы аб працягванні тэрміну прыёму заявак.

З мэтай стварыць найбольш спрыяльныя ўмовы маладым выканаўцам для падрыхтоўкі да конкурсу і выконваючы просьбу многіх артыстаў балета, арганізацыйны камітэт прыняў рашэнне прадоўжыць тэрмін прыёму заявак на ўдзел у першым Міжнародным конкурсе артыстаў балета на адзін месяц — да 15 сакавіка.

Масква рыхтуецца прыняць пасланцоў балетнага мастацтва ўсіх кантынентаў.

Г. МІЛАЕВА.

ТРАДЫЦЫЙНЫ ВЕЧАР

Як звычайна, раніцай адкрыла паштовую скрынку. Дастала газеты, часопіс. І тады ўжо заўважыла канверт.

Акуратна выведзена маё прозвішча, імя. Зірнула на адваротны адрас: «Навагрудак, сярэдняя школа № 2». З канверта выпаў невялічкі лісточак. «Дырэктар, настаўнікі і вучні запрашаюць Вас на штогадовы традыцыйны вечар сустрэчы...»

Колькі гадоў я сама пісала такія пісьмы... Успомнілася тое ўсхваляванае ажыўленне, якое наступала ў школе задоўга да сустрэчы з тымі, хто скончыў яе раней. Якімі яны сталі, што ўбачылі, што зведалі, чаму навучыліся?.. Мы прагна лавілі кожнае іх слова. Здзіўляліся таму, як яны ўзможнелі, сталі. І ўпотаі марылі быць падобнымі на іх.

А потым... Потым надыйшоў дзень, калі і для нас у апошні раз празвінеў школьны званок. Калі гэта было?.. Лісточак, што я зараз трымаю ў руках, — шаснаццацьты.

У першыя гады, калі вучылася ва ўніверсітэце, не прапускала ніводнага такога запрашэння. Потым усё менш і менш сваіх аднакласнікаў бачыла я на гэтых вечарах. Раз'ехаліся, разляцеліся па ўсёй краіне. Сяму-таму, каб дабрацца да школы, не адзін дзень трэба было ехаць.

Ды хіба толькі адны кіламетры трымаюць? Ад Мінска да Навагрудака — сто пяцьдзесят кіламетраў. У наш час... Хочаш, сядай на аўтобус, хочаш — самалётам ляці. Вось толькі выбрацца б... А выбрацца ўсё часцей і часцей што-небудзь перашкаджала.

Чатырох гадзін язды дастаткова, каб аддацца ўспамінам, падумаць. Сабрацца б усім разам. У нас былі дружны клас. Мы добра ведалі адзін аднаго, нават марылі разам аб будучым, не раз спрачаліся, кім цікавей быць: начальнікам чыгуначнай станцыі або выкладчыкам літаратуры, будаваць самалёт або лячыць хворых. Ці збыліся задумы кожнага? Здаецца, збыліся. Мы і тады ведалі, што наша далейшае жыццё залежыць толькі ад нас, ад нашых здольнасцей, настойлівасці, жадання. Пры наступленні ў інстытут аднолькавыя ўмовы былі для сына прыбральшчыцы Мікалая Дудзкіна, стаўшага потым інжынерам, і для дачкі ўрача Раісы Карэўскай, якая працуе сёння ў адной з мінскіх клінік.

Іра Федаркевіч і Аня Чубрык сталі настаўніцамі. Жывуць у Мінску. Ігар Давыдаў скончыў Ленінградскую ваенна-марскую медыцынскую акадэмію, плавае недзе на Далёкім Усходзе. Валерыя Шахлевіч і Эдзік Усцінаў — выпускнікі Маскоўскага авіяцыйнага інстытута. Толя Сцяпанавіч у гэтым годзе збіраецца абарняць кандыдацкую дысертацыю. Жывуць цяпер хто ў Беларусі, а хто і далёка ад яе. У Алма-Аце, напрыклад, Уфе, Кіеве, Маскве. Раскідала нас па свеце. Затое ў госці добра ездзіць. У любым кутку Савецкага Саюза знойдуцца блізкія людзі.

Гладкая, укатаная коламі машын дарога то выбягае на ўзгоркі, то спускаецца ў лагчыны. Роўна гудзе матор, мякка пагойдаючыся, бяжыць аўтобус.

За спіной гавораць дзве маладыя жанчыны. Абедзве з Карэлічэў. Адна ўжо даўно жыве ў Мінску, зараз едзе маці праводаць.

На суседнім сядзенні дзяўчаты-студэнткі, едуць на каникулы, у каторы раз перачытваюць нейкае пісьмо і з дзявочыым запалам абмяркоўваюць свае сардэчныя справы.

Невысокі рухавы дзядок, што ў Стоўбцах падсеў у аўтобус, нарэшце ўладкаваўся на сваім месцы і зараз размаўляе з салдатам, які едзе ў адпачынак. Я слухаю, як ён падрабязна распытвае юнака пра салдацкае жыццё, пра тое, куды той збіраецца пайсці працаваць пасля службы.

— Добра вам жывецца, маладым, — уздыхае дзед. — А чым вам дрэнна? — пытаецца салдат.

— Ат, не пра тое я... Мне б такую маладосць! Вы пра паню толькі ў кніжках чыталі, — працягвае ён. — А мне ім да зямлі кланяцца прыходзілася: «Ці не знойдзеца ў пана якой работы?» Я вось гляджу на вас, маладых, і іншы раз прыкры рабіцца — не ценце вы таго, што маеце.

— Як гэта? — здзіўляецца салдат.

— Не ведаецца, што такое голад, галеча.

— Дык гэта ж добра.

— Вядома, добра! Але ж ценіце цяперашняе жыццё вы па-сапраўднаму не ўмецеце, — гне сваё дзед. — Вам здаецца, што так было спрадвечу. У нас у вёсцы як збіраецца моладзь у клубе, дык што табе ў гарадскім тэатры — не адзіночкі. І суценкі наймаднейшыя, і гадзіннікі ў кожнага, і туфлі з абцасамі на тры вяршкі, і гарнітуры чорныя, і гальштукі... — Ды так і трэба, — ад душы смеецца салдат.

— Трэба то трэба... А калі ў гарачую пару прыходзіцца працаваць без выхаднога, дык ужо і незадаволены. Я ж пра тых выхадныя некалі і думкі не меў...

Я слухала гаворку дзеда і думала: «Чаму старыя людзі такія патрабавальныя да моладзі? А можа, гэта заканамерна? Можа, справа толькі ў тым, што яны хочуць бачыць сваю змену лепшай за сябе, разумнейшай, здольнай зрабіць больш, чым зрабілі яны?»

Дастаткова прайсці па Навагрудак ад аўтобуса на вакзал да цэнтра, каб заўважыць, што жыццё тут не стаіць на месцы. Калісьці на адной з галоўных вуліц горада — вуліцы Адама Міцкевіча быў, бадай, адзіны цагляны будынак, дзе размяшчаліся розныя ўстановы. Сёння ўсё далей і далей на ўсходзе адсоўваюцца драўляныя аднапавярховыя домікі, уступаючы месца высокім шматкватэрным гмахам, у якіх ёсць вада, газ, паравое ацяпленне і ўсе іншыя камунальныя выгоды.

Афішы ля ўваходу ў новы шырокаэкранны кінатэатр нагадалі мне іншы час. У першыя пасляваенныя гады кінафільмы дэманстраваліся ў раённым доме культуры. Там была адзіная на ўвесь горад глядзельная зала. І калі збіраўся які-небудзь сход ці ўрачыстае пасяджэнне, сеансы, вядома, адмяняліся. Памятаю, з якой нецярплівацю мы чакалі заканчэння будаўніцтва кінатэатра на тры сотні месцаў. Але прайшло некалькі год, і зноў калі касы пачалі выстройвацца чэргі — горад рос на вачах.

У Навагрудак многа моладзі. Хлопцы і дзяўчаты прыязджаюць сюды з іншых гарадоў, многія з вёсак, бо ёсць тут некалькі тэхнікумаў, вучылішча механізацыі сельскай гаспадаркі. Школ тады было толькі дзве, цяпер іх ужо шэсць. Новыя школы, вядома, і параўнаць нельга са старымі. Іх практы стваралі сталічныя архітэктары. Там і прасторы больш, і святла. Абсталяванне ў шматлікіх кабінетах сучаснае, зручнае, як кажуць, па апошняму слову тэхнікі.

Але хіба бацькоўскую хату любяць за прыгажосць?

Я заходжу ў сваю старую школу, гляджу на тройкі старамодныя вокны з высокімі падаконнікамі, на вузкія ватэрыя калідоры, на белыя пузатыя напаленыя печы.

Так, будынак гэты для школы спецыяльна не ўзводзілі. Ён дастаўся ёй у спадчыну ад тых часоў, калі Навагрудак яшчэ належаў буржуазна-памешчыцкай Польшчы і дзеці беднякоў, а тым больш беларусаў, наогул не ведалі навукі.

Трыццаць год таму назад усё змянілася. Заходняя і ўсходняя Беларусь узяліся, і ўлада аднолькава ўсюды стала народнай.

Сёлета ў верасні свой трыццацігадовы юбілей адзначаць і школы. Здаецца, ужо цяпер толькі аб гэтым ідзе гаворка і ў настаўнікаў, і ў вучняў. Галоўнае — сабраць як мага больш выхаванцаў, бо найвялікшая ж радасць у сям'і бывае тады, калі нарэшце ўся яна збіраецца разам. Запрашэнні прыйдзецца рассылаць па ўсім Савецкім Саюзе, і сярод гэтых будучы, напэўна, і кандыдаты навук, і відныя вучоныя, і камандзіры Савецкай Арміі, салідныя заслужаныя людзі і зусім яшчэ маладыя спецыялісты. Такія вось, як урачы Навагрудакскіх бальніцы Жэня Банькоўскі, Віля Бараўнёў, Додзік Гальштэйн.

А традыцыйны вечар прайшоў вельмі ўрачыста. Былі на ім шчырыя, усхваляваныя прамовы, многа музыкі, песняў, весялоці.

Было крышку сумна, што прайшлі-праляцелі гады юнацтва, а з імі бесклапотнасць, неўтаймаванае захапленне жыццём.

Прыемна было яшчэ раз убачыць сваіх настаўнікаў. Сустрэча з імі заўсёды нагадвае сустрэчу з бацькамі, бо ў тым, якімі мы выраслі, якімі сталі, ёсць і іх заслуга. Кожнаму з нас яны аддалі часцінку свайго сэрца, крышачку сваёй душы. Яны хвалюцца за нас, калі мы толькі выходзім на самастойную дарогу, радуюцца першым нашым удалым крокамі, перажываюць нашы няўдачы, ганарацца нашымі перамогамі. А мы, іх вучні, памятаем пра іх, цэнім усё тое добрае і карыснае, чаму яны нас навучылі.

Радасна было бачыць сённяшніх дзесяцікласнікаў, тых, хто нарадзіўся ў год, калі я скончыла школу. Яны іншыя, чым былі мы. І не толькі таму, што іх суценкі і касцюмы прыгажэйшыя і даражэйшыя, чым былі ў нас. Яны разумнейшыя за нас, ім больш дадзена. Гэтыя хлопчыкі і дзяўчынкі жывуць у іншы час. Аб касмічных палётах мы толькі чыталі ў навукова-фантастычных раманах, а сёння хто ведае, колькі будучых касманаўтаў атрымае летам атэстат сталасці. Электроніка, кібернетыка — іх не здзівіш гэтымі паняццямі.

У Доме-музеі Адама Міцкевіча, які нарадзіўся і правёў у Навагрудак і яго ваколіцах значную частку свайго жыцця, сярод шматлікіх экспанатаў ёсць і такі. У сціплай рамцы пад шклом змешчаны словы з «Оды да маладосці»:

Моладзі Ты ўзвіся
высока,
Ляці! А вокам сонца
У гушчу народа глыбока
Гляннь ты праменнем
бясконцым.

Гэтыя словы вялікага паэта ўспрымаюцца як зварот да будучых пакаленняў. У іх — жаданне бачыць моладзь мужнай і адважнай, адукаванай і здольнай на вялікія здзяйсненні, таленавітай і прыгожай. Наша моладзь — такая.

Д. ЧАРКАСАВА.

Батанічны сад у зімовым убранстве. Фота Я. КОСЦІНА.

ГВАРДЫЙ ЛЕЙТЭНАНТ ВЕРА БЯЗРУКАВА

Танкісты атрымалі заданне выбіць захопнікаў са станцыі Лясная, што пад Баранавічамі. Баявыя машыны хутка несліся на варожыя ўмацаванні. За рычагамі кіравання аднаго з танкаў сядзела Вера Бязрукава — старшы сержант. Вырасшы ў хутэй дабрацца да чыгуначных пудей, Вера накіравала машыну ў абход дрэў, якія перагароджвалі дарогу. Танк хутка вылецеў на палюну і раптоўна застыў на месцы. Тое, што Бязрукава прыняла за палюну, аказалася балотам. Машына пачала пагружацца ў дрыгву. І тут стралок-радыст Аляксандр Шахаўцоў і камандзір экіпажа Барыс Тузаў пачулі галасы гітлераўцаў. Яшчэ некалькі хвілін, і па брані застукалі каваныя боты. Фашысты злосна стукалі па башні прыкладамі, гарланілі: «Рус, здавайся!»

У машыне была мёртвая цішыня. Не дачакаўшыся адказу, гітлераўцы вырашылі падпаць танк. Загрымеўла каністра, бензін трапляў у шчыліны, паліўся на камбінезон Веры Бязрукавай. Члены экіпажа пераглянуліся, моўчкі развітваючыся. Яшчэ хвіліна — і ўспыхне смяротнае палымя. Аднак нечакана з берага данеслася нейкая каманда. Напэўна, захопнікам спатрэбілася і машына, і «языкі».

Да балота падыйшоў бронягач, і гітлераўцы паклалі пад танк сталыны канат. Зараўла фашысцкая машына, «трыццацьчацвёрка» здрыганулася і паволі папаўзла. Вера глянула на камандзіра, і той, зразумевшы яе намер, згодна кінуў. Калі фашысты выцягнулі танк на сушу, Вера Бязрукава ўключыла трэцюю скорасць, дала поўны газ і «трыццацьчацвёрка» рванула ўперад разам з нямецкім цягачом і дзвюма вадзіцелямі на ім.

Так і ўляцела Вера Бязрукава ў распалажэнне палка з графеем на буксіры. За мужнасць, адвагу і кемлівасць, праўдзены пры выкананні задання, яна была ўзнагароджана ордэнам Баявога Чырвонага Сцяга.

З дзіцячых год Вера цікавілася тэхнікай. Разам з братам Канстанцінам — курсантам танкавага вучылішча — яна падобу вывучала будову рухавіка і была шчаслівай, калі ёй дазволілі паступіць у танкавае вучылішча. У першыя ж дні вайны з эшалонам танкаў старшы сержант Вера Бязрукава накіравалася пад Курск, потым удзельнічала ў баях пад Сталінградам.

У палку Вера была адзінай жанчынай-танкістам. — Аднойчы, — расказвае яна, — перад пачаткам атакі камандзіры вывучалі план чарговай аперацыі. Палкоўнік, пяхотны камандзір, катэгарычна адмаўляўся ад маёй машыны і згадзіўся, каб я прыняла ўдзел у аперацыі, толькі пасля доўгіх угавораў.

У баі Вера Бязрукава праявіла сябе мужным і стойкім салдатам. І потым, калі пяхотны полк прасіў дапамогі ў танкістаў, недаверлівы палкоўнік патрабаваў абавязкова паслаць машыну Бязрукавай.

У сорок чацвёртым годзе палку, у якім служыла Вера, было прысвоена ганаровае званне гвардзейскага, а механіку-вадзіцелю Веры Бязрукавай — званне лейтэнанта.

Аднойчы каля Брэста разгарэлася жорсткая схватка з фашысцкімі танкамі. Гітлераўцы адбівалі адну атаку за другой. У самыя напружаныя моманты бою загарэўся танк камандзіра палка. Вера Бязрукава хутка пад'ехала да камандзіра, пад агнём выбралася праз ніжні люк і перанесла параненага камандзіра ў свой танк. Як толькі яна адваяла машыну, танк камандзіра ўзарваўся. За гэты ўчынак гвардыі лейтэнант Бязрукава была ўзнагароджана ордэнам Леніна.

Нялёгка былі франтавыя дарогі. З кветкамі сустракалі яе жыхары Баранавіч і Брэста, а свой баявы шлях Вера Пятроўна закончыла ў Берліне.

Зараз Вера Бязрукава атрымлівае шмат пісьмаў ад былых франтавікоў і маладых воінаў. Вось, напрыклад, што пішуць ёй воіны Мінскага гарнізона: «Паважаная Вера Пятроўна! Мужнасць, праўдзеныя Вамі ў гады вайны, з'яўляецца прыкладам для нас, маладых воінаў. Аб'ядаем быць пільнымі, выдатна авалодаць баявой і палітычнай падрыхтоўкай».

Часта Вера Пятроўна сустракаецца з піянерамі і камсамольцамі, расказвае маладому пакаленню аб баявых справах ваеннага часу.

М. ЖЫГОЦКІ.

САМАЯ ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНАЯ КНИГА

Сябры «Маскоўскіх навін»

У 130 краінах чытаюць «Маскоўскія навіны» — газету, якая на англійскай, французскай і іспанскай мовах нясе людзям свету праўду аб нашай краіне, аб да-святненніх савецкіх людзей у знамяці, навуцы і культуры. Вялікай папулярнасцю карыстаецца гэта выданне і ў СССР. У Мінску, напрыклад, на «Маскоўскія навіны», «Нувель дэ Маску» і «Новедадэс дэ Маску» падпісваюцца звыш сямі тысяч чалавек — выкладчыкаў замежных моў, студэнтаў, навуковых работнікаў.

У актавай зале педагогічнага інстытута замежных моў адбылася канферэнцыя чытачоў — падпісчыкаў «Маскоўскіх навін». У яе рабоце прынялі ўдзел адназны супрацоўнікі рэдакцыі. Аб рабоце над стылем расказалі прысутным рэдактар-стыліст англійскага выдання выдомы англійскі паэт і перакладчык Уолтэр Мэй і рэдактар-стыліст французскага выдання выдомы французскі публіцыст Луі Гарэн. Аб сувязях з чытачамі і аб асноўных напрамках публіцыстыкі на старонках «Маскоўскіх навін» расказаў сябрам газеты рэдактар аддзела «Жыццё СССР» Міхаіл Кляшчынаў. Супрацоўнікі рэдакцыі адказалі таксама на шматлікія пытанні.

Уважаемая редакция!

Выполняю вашу просьбу — посылаю несколько выписок из «Книги записей впечатлений» музея В. И. Ленина в Кремле.

Н. ФИЛИНА,
научный сотрудник музея «Кабинет и квартира В. И. Ленина в Кремле».

В Московском Кремле бережно сохраняются рабочий кабинет и квартира Владимира Ильича Ленина, которые стали всемирно известным музеем. Эти дорогие места посещают трудящиеся нашей страны и зарубежные гости.

Подлинная обстановка поражает и трогает своей необычайной простотой и скромностью. И уходя из музея, многие экскурсанты оставляют очень теплые отзывы в «Книге записей впечатлений».

Перелистывая эту много-томную книгу, мы видим записи на всех языках мира,

книгу по праву можно назвать самой международной. Немало здесь побывало и представителей из Белоруссии. 29 сентября 1960 года была сделана запись:

«Мы восхищены скромностью и великой жизнью нашего дорогого Ленина.

Заместители заведующих облоно и директора институтов усовершенствования учителей Белорусской ССР».

«4.IV.62 г. День посещения квартиры и кабинета В. И. Ленина навсегда останется в памяти. Его большая работа и скромный образ жизни должны быть примером для многих поколений.

Белорусская делегация V съезда профсоюза рабочих текстильной и легкой промышленности».

«21.IV.62 г. Вчера закончился наш съезд. От имени всей юности страны мы заявили: «Ленин с нами, его мысли, его дела в наших сердцах». Это не звонкая фраза. Это клятва всегда,

где и во всем идти ленинским путем к осуществлению его великой мечты — к коммунизму. Побывав в квартире и рабочем кабинете Ильича, мы до глубины души прочувствовали всю его простоту и скромность, так неповторимо сочетающуюся с гениальностью. До слез трогает вся обстановка, все, что мы видели. Мы расскажем обо всем этом нашим друзьям и товарищам в Белоруссии, всем тем, кому не посчастливилось здесь побывать.

Делегаты XIV съезда ВЛКСМ».

«2.IX.64 г. Мы глубоко взволнованы всем увиденным в кабинете и квартире В. И. Ленина и его семьи и желаем этой скромности всем работникам советского и партийного аппарата.

Группа рабочих завода имени Орджоникидзе».

«1.IV.66 г. Мы потрясены скромностью, простотой квартиры гениального вождя В. И. Ленина, обильем книг,

над которыми работал дорогой всему прогрессивному миру человек.

Уходя из этого священного места, хочется еще больше работать, приносить пользу Родине и рассказывать людям обо всем увиденном и услышанном здесь.

Пусть в веках будет сохранено это нужное для поколений замечательное место.

Делегаты XXIII съезда КПСС от Белоруссии».

«8.I.68 г. Мы, учащиеся из Гродно, с большим вниманием и волнением осматрели квартиру и рабочий кабинет В. И. Ленина. Обещаем жить и работать, как Ленин».

«10.II.69 г. С волнением проходили по тем комнатам, где жил и работал дорогой нам всем Владимир Ильич. На всю жизнь останутся в наших сердцах те минуты, которые мы провели здесь, рядом с Лениным, рядом с его простотой и величием.

Группа белорусских режиссеров».

Весела прайшло свята провадаў зімы ў Мінску. У Цэнтральным дзіцячым парку імя Горкага былі наладжаны гульні, вясёлыя атракцыёны, катанне на тройках. На нашых здымках: мінчане на свяце провадаў зімы.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

фельетон

СУМНАЯ ІРОНІЯ

Гэтыя радкі мы ўзялі з рэдакцыйнага артыкула часопіса «Шпігель», які выходзіць у Заходняй Германіі.

«Паміж Рэйнам і Эльбай, — іранізуе часопіс, — жыве народ разбойнікаў. Пад'ябальскую таленавіты тэхнічна, ён вызначаецца пчалінай працавітасцю і дысцыплінай; узброены да зубоў, павар'яцку прагны да вайны, бяздушны і ў той жа час гуманна старанны — такімі ўяўляюцца савецкім грамадзянам заклятыя ворагі чалавечтва немцы».

І далей: «У гэтым змяіным гадвальніку выпявае, згодна з афіцыйнай савецкай прапагандай, галоўнае ліха нашага свету. Сытыя нямецкія мільянеры прагна ўзраюцца ва ўкраінскую пшаніцу, гітлераўскія генералы з маноклямі мараць аб рэваншы, палкавыя свяшчэннікі з хрысціянскіх дэмакратаў бласлаўляюць ядзерную і бактэрыялагічную зброю».

Ну што ж, паспрабуем і мы паранізаваць у духу часопіса «Шпігель».

Тэрыторыя паміж Рэйнам і Эльбай — самая мірная зямля пад месяцам. На зямлі гэтай ніколі не выпявалі захопніцкія планы, на заводах ніколі не выраблялі гармат, самалётаў, танкаў і іншай зброі з мэтай зняволення суседніх народаў. Калі і даводзілася часам жыхарам гэтай зямлі, напрыклад, у 1914—1918 і ў 1939—1945 гадах апрануць ваенную форму і прагуляцца за Рэйн і Одэр, то гэта была вясёлая прагулка па «лебенсраум», пасля якой, падыхаўшы свежым паветрам, яны вярталіся за Эльбу і Рэйн, як тыя алавыя салдацікі, з якімі пагулялі і паклалі на месца.

Ніколі ў гісторыі Германіі ў немцаў не было нават у думках жадання накіравацца некуды ў крыжовы паход (парукай гэтаму і егіпецкія піраміды, і воды Чудскага возера). Прага ўзбраення і вайны ўвогуле невядома немцам.

Да рускіх (тут маецца на ўвазе ўся Савецкая краіна) гітлераўская Германія адносілася з выключнай увагай. Павага да народаў нашай краіны была такой вялікай, што немцы не вытрымалі і ў нядзелю 22 чэрвеня 1941 года ў 4 гадзіны рапці рушылі ў госці ў Маскву. Рускія спачатку пакрыўдзіліся: ці ж цяжка было папярэдзіць, мы ж не паспелі і прагоў напачы, але потым даравалі і сустрэлі гасцей, чым бог паслаў, або, як піша «Шпігель», «хлебам і соллю».

Першыя гарачыя сустрэчы адбыліся на граніцы. Асабліва гарачымі былі яны пад сценамі Брэсцкай крэпасці. Потым спатканні адбываліся на ўлонні прыроды, у палескіх, бранскіх, смаленскіх лясах з партызанамі. Не забудзе той, хто ўцялеў ад гарачых сустрэч, падмаскоўныя вечары, дні і ночы над Волгай, песні курскіх салаўёў і «кацюш». Увогуле савецкія жанчыны вельмі сардэчна сустракалі нечаканых гасцей. Калі б жыў Вілі Кубэ, ён бы з прыемнасцю расказаў аб гэтым.

Што датычыцца хлеба, дык савецкія людзі аддавалі гітлераўцам не толькі хлеб, але і мяса, жывёлу, цёплую вопратку. Больш таго, малілі: самі наешсяць ўволю і яшчэ вязіце за Эльбу сваім фрау і кіндэрам, а мы з прыемнасцю будзем галадаць. У 1942-43 гадах на сельніцтва ў тых мясцінах, дзе гасцявалі гітлераўцы, з радасцю аддало ім 7 мільёнаў коней, больш 4 мільёнаў тон зерня, больш мільёна тон мяса, 17 мільёнаў галоў буйной рагатай жывёлы, 27 мільёнаў авечак і коз, 110 мільёнаў штук хатняй птушкі. Было б смешна думаць, што пасля гэтага сытыя нямецкія мільянеры зноў пачалі прагна глядзець на Украіну і Беларусь.

Не шкадавалі людзі гітлераўцам і помнікаў мастацтва: бярыце, калі ласка, вазіце на Эльбу золата, садранае

з купалоў і алтараў цэркваў, помнікі, калекцыі карцін... Можаце ставіць, калі трэба, сваіх коней у пустых музеях, а ў тэатрах рабіць склады. Хто супярэчыў? Нават руіны Мінска, бачачы ўсё гэта, усміхаліся гасцінна.

А на Рэйне і Эльбе вельмі шануюць помнікі старажытнасці, мастацтва. Ведаючы гэта, краіны Заходняй Еўропы ў саракавых гадах ахвяравалі Гітлеру і Герыгу бяспечныя палотны мастакоў, габелены, мастацкую мэблю і іншыя каштоўнасці. Гэтыя рэчы дарылі не штучкамі, не экзэмплярамі, а цэлымі вагонамі, нават эшалонамі. Для абсталювання памяшкання Гітлера ў Мюнхене было, напрыклад, накіравана 53 паязды з творами мастацтва. У 1944 годзе ў ціхую, мірную Германію з захаду і ўсходу было адпраўлена 137 вагонаў мастацкіх калекцый, а ўсяго 21 903 творы.

Калі сёй-той за Рэйнам і Эльбай, пацухваючы патыліцу, прырэчы: «А ці не апуштоўвае гэта залы музеяў і галерэй суседзяў?» — народы нібы абрабаваных краін і слухаць не хацелі: «Мы жадзем аднаго, каб нашы каштоўнасці зіхацелі толькі за Эльбай і Рэйнам».

Але нечаканым гасцям чамусьці не спадабалася Расія, расчаравалі маразы, непразлыя балоты і лясы. Пабылі, колькі маглі, і пабеглі назад. Як толькі рускія не стараліся іх дагнаць, каб папрасіць: «Пачакайце, пагуляйце яшчэ», — не дагналі. Падаліся да сябе за Эльбу.

А як жа ўсе былі рады, калі яны гасцявалі ў нас! Не было, божа барані, выпадку, каб нават выпішы гітлераўскі салдат ці афіцэр палцам крануў малаго ці старога, не кажучы ўжо аб тым, каб запаліў ці зруйнаваў дом. Гарэлі, праўда, вёскі і гарады. Але гітлераўскія салдаты тут ні пры чым. Гэта гасцінныя савецкія людзі, каб нямецкім салдатам было светла маршыраваць

ночу па выбоістых дарогах, не пашкадавалі нават сваіх хат на асвятленне. Толькі ў Беларусі такім чынам было спалена 209 гарадоў і мястэчкаў. А колькі спалала вёсак — не злічыш.

У жыхароў за Рэйнам і Эльбай ніколі не было прапаведнікаў расавай тэорыі. Гітлер і Гебелс пастаянна гаварылі немцам: «Любіце бліжніх сваіх суседзяў, як саміх сябе, наведвайце суседзяў». А такі сардэчны чалавек, як Гітлер, раіў пры сустрэчах тужыць абдымаць іх за шыю. Увогуле гітлераўскія генералы і афіцеры — гэта ўзор дабрачыннасці. Пад іх кіраўніцтвам будаваліся для бедных людзей лагеры накіштальт Бухенвальда, Асвенціма, Майданека, Калдычова, Трасцянца, на вартах якіх віселі сімвалічныя надпісы: «Праца вызваляе».

У гэтых лагерах анёлы-ахоўнікі СС, СД, гестапа вельмі клапаціліся, каб трапіўшы туды людзі не памерлі ад атлусцення. Калі не было карыснай працы, ім ласкава дазвалялі перацягнуць каменні з месца на месца. Каб жыхарам лагера не

было гарача, іх стрыглі пад машынку, як мужчын, так і жанчын, а гаспадарныя немцы выкарыстоўвалі сыравіну на прамысловыя мэты. Калі ствараліся цяжкасці з харчаваннем, іх вырашалі надта гуманна: частку лагэрнікаў ліквідавалі, затое тыя, якія засталіся жывымі, мелі больш харчоў. Ад'ютант славутага Олендорфа Шуберт сцвярджаў на судзе, што для яго шэфа было «вельмі важна, каб людзей пазаб'ялялі жыцця самым гуманным спосабам». Такім гуманным чынам былі адпраўлены на той свет мільёны людзей.

Сёння між Эльбай і Рэйнам пануе мір і дабрабыт. На гэтай зямлі вы не знойдзеце і са свечкай чалавека, якога можна было б назваць рэваншыстам або ваенным злачынцам. Увогуле там вы не сустрэнеце чалавека ў форменнай вопратцы. Хіба толькі лакея ў ліўрэі ля гасцініцы. Канцэрны Крупа, як і заўсёды, вырабляюць не гарматы, а забаўкі для дэтак. Ніхто тут нікому нічым не пагражае. Гітлераўскія генералы паскідалі маноклі і нават зірнуць не жадаюць на глобус. Палкавыя свяшчэннікі з хрысціянскіх дэмакратаў моляцца, каб не было вайны. Цяжка ўявіць, каб у Заходняй Германіі магло нешта выпяваць такое, што ўстрывожыла б суседнія народы.

Ну што ж, панове з часопіса «Шпігель», падабаецца вам такая праўда? Вось калі б у такім духу вялася савецкая прапаганда, можна спадзявацца, яна б была да спадабы сямутаму, хто жыве па той бок Эльбы. Нават калі б яна была і савецкай прапагандай.

Аднак ці не лічыце вы, панове рэдактары «Шпігеля», што гэта ўсё ж сумная іронія.

Л. ПРОКША.

Малюнак В. ШВЯЦОВА.

ЛІТАРАТУРНЫ КАНЦЭРТ У КАЛГАСЕ

Мастацкае чытанне працягла час лічылася складаным для ўспрыняцця жанрам. Каб паслухаць літаратурны канцэрт, трэба было ехаць у Маскву альбо Ленінград. Цяпер жа гэты надзвычай цікавы і патрэбны від мастацтва шырока распаўсюдзіўся і набыў шматлікіх прыхільнікаў.

У Мінску, у іншых гарадах Беларусі і нават у калгасах літаратурны канцэрт ужо не навіна. На вёску асноўны ўплыў робіць радыё і тэлебачанне, якія штодзень, з добрым адборам, перадаюць невялікую колькасць літаратурных і музычных твораў. Высокая моладзь з сярэдняй і вышэйшай адукацыяй працуе цяпер у розных галінах сельскай гаспадаркі і ў вольны час пашырае свой круггляд у гуртках мастацкай самадзейнасці. Ёсць стацыянарныя кінаўстаноўкі. Паліпшаюцца дарогі і транспарт. У вёску едуць тэатральныя калектывы, ансамблі, канцэртныя брыгады, мастакі, лектары і г. д.

Дастаткова прыслухацца, на якім узроўні абмяркоўваюць калгаснікі творы літаратуры, музыкі, жывапісу, фільмы, спектаклі і канцэрты, каб самы зацікаваны малавер пераканаўся ў росце культуры на вёсцы.

Вось чаму ўсведамленне карыснасці справы, адчуванне ні з чым не параўнальнай радасці ад сустрэч з людзьмі, здольнымі не толькі на эстэтычную асалоду, але і на глыбокае асэнсаванне зместу і тонкіх адценняў чытальніцкага мастацтва, уздымае і на хтосьці нашага брата — «перасоўнага» артыста. У атмасферы ўвагі і прыхільнасці натуральным з'яўляецца рост ацёрскага майстэрства, і гэта ўзнагароджвае за ўсе цяжкасці і бяспладдзе вандруйнага жыцця.

Нядаўна я пабыў у Ашмянскім раёне. Туды я прывёз з сабою дзве праграмы. Адно з паэзіяй і прозай Якуба Коласа, а другую — зборную з твораў розных аўтараў. На месцы мне паралі пашы-

рыць рэпертуар за кошт вершаў Францішка Багушэвіча, які пахаваны непасрэдна адгэтуль у Жупранах. Я ўспомніў, што ў Ашмянах нарадзіліся жонкі народных песняроў Коласа і Купалы, якім прысвечан шэраг вершаў. Усе гэтыя вершы-прысвячэнні я неаднаразова выконваў у розных кутках Беларусі і рашыў, што тут прагучаць яны як нідзе дарэчы.

У той жа дзень, падвечар, невялічкі аўтобус народнага тэатра павёз нас у вёску Шчэпеневічы. Сышлі каля клуба. Яго загадчыца Алена Смольская правяла нас да дзвярэй глядзельнай залы. У зале было ўтульна. На падваконнях і ўздоўж сцэнічнай рампы стаялі кветкі. Каля сцяны — з густам аформлена выстаўка кніжак беларускіх пісьмнікаў.

Настрой мой прыўзняўся адразу. З'явілася само па сабе заўсёды жаданае натхненне.

Вытрымліваю абавязковую ў чытанні паўзу пачатку і аб-

яўляю коласаўскую праграму. Пачынаю раздзеляць з паэмы «Рыбакова хата». Гучаць вершаваныя радкі. З кожнай секундай мацнее творчы кантакт з аўдыторыяй. Адчуваю, што натхнёныя Коласавы словы краваюць прысутных. Яны разам са мною жывуць у падзеях твора, задаволены, што Даніла трапіў да сваіх людзей — няскораных і згуртаваных нават у няволі. Далей ідуць урывкі з паэм «Новая зямля», «Сымон-музыка», «На шляхах волі...»

Выконваю прозу. Гучыць урывак з трылогіі «На ростанях».

Ажывае карціна быту палешукоў у дакастрычніцкія часы. Непісьменныя людзі пераблыталі дату рэлігійнага свята. Спрачаецца ўся вёска, калі яго адзначаць — сёння ці заўтра. Ніхто не ведаў цвёрда, і таму адны святкавалі сёння, другія заўтра. А некаторыя, каб не ашукацца, святкавалі два дні.

Урывак насычан светлым і арганічна-народным коласаў-

скім гумарам. Усменні слухачоў у пачатку перарастаюць у роскаты гримотнага смеху ў фінале. У тым жа настроі веселасці чытаю коласаўскае апавяданне вершам «Зяць». Гэты верш надзвычай папулярны не толькі ў Беларусі. Я выступаў у сарака пяці гарадах Украіны, і ўсюды прасілі выканаць «Зяць». Тое самае адбылося ў Маскве, Ленінградзе і іншых гарадах.

Скончыўся літаратурны канцэрт у калгасе. Слухачы абступілі мяне і засыпалі пытаннямі, нібы на якой прэсканферэнцыі. Расказваю пра беларускіх пісьмнікаў, хто і што піша. Даю сваю і слухаю іх ацэнку твораў. Гэтак здараецца часта.

Пасля Шчэпеневіч сёлета выступаў я у паснацаці калгасах іншых раёнаў Беларусі. Гэта былі дні радасныя і незабыўныя.

А. СЛЕСАРЭНКА,
заслужаны дзеяч культуры.

БЕЛАРУСКАЯ МОВА Ў БЕРЛІНЕ

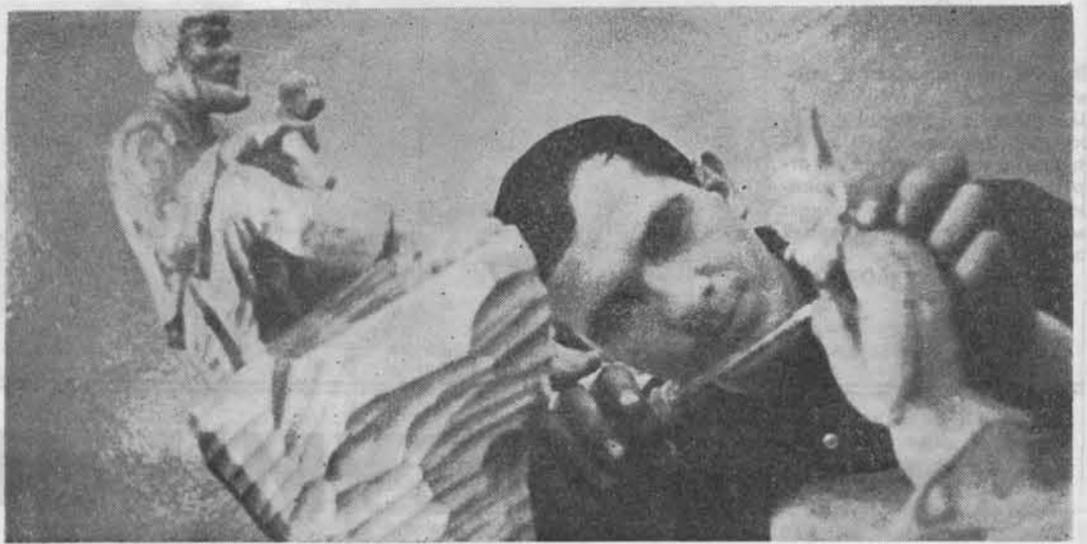
Інстытут мовазнаўства АН БССР атрымаў з ГДР лісьмо вучонага-славіста доктара Карла Гудшміта. Ён паведамляе, што ў Берлінскім універсітэце імя Гумальта ўпершыню ўведзен спецыяльны курс беларускай мовы. Студэнты вывучаюць граматыку, знаёмяцца з творамі беларускіх пісьмнікаў.

Карл Гудшміт даўно цікавіцца беларускай мовай і літаратурай, вядзе абмен працамі з мінскімі лінгвістамі М. Суднікам, Н. Бірылам, Г. Ціхунюм. Ён зрабіў грунтоўны збор дыялекталагічнага атласа беларускай мовы. Адна з яго апошніх работ — навуковая рэцэнзія на бібліяграфічны ўказальнік па беларускаму мовазнаўству.

Шмат узнагарод атрымалі навучэнцы Бабруйскага мастацкага вучылішча. Толькі ў мінулым годзе з ВДНГ было прыслана ў Бабруйск 37 медалёў. Сотні сталяроў, маляроў, рэзчыкаў-

інкрустатараў, мастакоў-дэкаратараў выпускаецца тут штогод. **НА ЗДЫМКУ:** будучы рэзчык-інкрустатар Анатоль ПАШКОУСКИ.

Фота Н. АМЕЛЬЧАНКІ.

Віктар КАРАМАЗАЎ

КАЛІ ЁН ПОБАЧ

АПАВЯДАННЕ

Ужо некалькі гадоў публікуюцца на старонках перыядычных выданняў апавяданні маладога празаіка Віктара Карамазова. І вось зараз, калі на кніжных паліцах рэспублікі з'явіўся першы яго зборнік «Падранак», можна ўспрымаць сказаць, што ў беларускую літаратуру ідзе самабытны пісьменнік.

Аўтару ўласцівы глыбокі роздум над сутнасцю жыцця, над складанасцю чалавечых адносін. Назіральнасць і тонкія псіхалагічныя характарыстыкі, багатая дэталізацыя з'яўляюцца яскравым сведчаннем уласнага светаўспрымання пісьменніка. Радуе і тое, што В. Карамазав зарэкамэндаваў сябе ўдзельніком і патрабавальным ішчальнікам ёмкага, сакавітага беларускага слова. Прапануем увазе чытача адно з апавяданняў В. Карамазова.

— Слухай-ка...

І я насцярожваюся...

Ёсць галасы, якія з часам гаснуць у памяці. А гэта ледзь чутнае, з маладым захапленнем аднойчы сказанае і потым не раз з тым захапленнем паўтарае «слухай-ка...» не сціхае, не затухае ў памяці, бо адпячатана ў самай душы.

— Слухай-ка...

І бачу непаўторны твар Ягора Захаравіча: старанна вытанчаны самай прыродаю, выразна прыгожы перш за ўсё ад цёплага спалучэння строгай старэчай мудрасці і маладой зухаватасці. Амаль заўсёды на ім блукае разгубленая ўсмешка паэта, паэта не па прафесіянальнаму занятку, а па душэўнаму строю, прыроднай назіральнасці і ўнізсласці мыслення. Ён ніколі не пісаў вершаў, але аднойчы сказаў:

— У прыродзе ўсё так здорава падагнана! Эх, калі б я стаў паэтам, маці родная!.. — І неяк глыбока-глыбока, усёй душою ўздыхнуў.

Быў адвечорак. У лесе. Пачаўся дождж. Мы схаваліся пад аleshынаю, хоць праз яе лілося, нібы праз рэштата. Ватоўка на Ягору Захаравічу зусім змакрэла. З шапкі цякло за каўнер і па твары. Стары важка абалёўся грудзмі на вясло, сцішыўся, і здавалася, што яму вельмі брыдка ад гэтай мокрадзі. А між тым... Ён сцішыўся, слухачы салаўёў і шоргат дажджу ў лісгоце. І раптам паўтарыў аднойчы сказанае:

— Калі б я быў паэтам, маці родная!..

Не забудзеш і такое, сказанае ім неяк уначы:

— Можна выйсці на ўлонне, нават ноччу... Няхай нават у дождж. Пацнеш такое... Як прырода ўсю ноч працуе... Вось напісаць бы кнігу...

А ноч была на дзіва ціхая, і цяжка было паверыць, што побач нехта працуе. Толькі пазней я зразумеў старога — калі такой жа ціхуткай ноччу ён раскаваў мне пра сны шэрай чаплі, звійшай дзіравае гняздо на самай макушцы елкі; пра тое, як пад поўным месяцам збіраецца ў нагулы лешч на Снім возеры; як драч з перапёлкай жартуюць усю ноч... І тады толькі падумаў, што сказаў Ягор Захаравіч класічна. Нават мільганула здагадка, што Ягор Захаравіч штоноч выходзіць з сваёй хаты і запісвае... Ды не прызнаецца нікому. Стаіць сабе мудры стары сярод ночы і шпэтка пад сваё піра. Вось пачытаць бы такую кнігу, напісаную пра тое, як «прырода ўсю ноч працуе»!

З Ягорам Захаравічам мы звычайна бачымся ў казачным Сэзаме яго маладосці, сталасці і старасці — у прыродзе. Колькі разоў хацелася распытаць пра жыццё ягонае ў плане сямейным, працоўным, ды ўсё не выпадала, бо ён амаль не адыходзіць ад гаворкі пра лес, Сож, баброў, шчупакоў... Праўда, часам яшчэ раскажа пра свае перажыванні над томікам Пушкіна, Гогаля ці Радзіншчава (пра апошняга калісьці сказаў: «Ён так моцна пісаў, што мяне зацікавіла. Мусіць, добрую жменьку солі панам падсыпаў пад... што заварушыліся яны, як уюны, а Кацярына ажно ў Сібір заперла яго. Слухай-ка!..»). А яшчэ былі ў яго словы такія: «У вялікае чытанне я не кідаюся. Мне трэба малое, але тонкае».

Толькі аднойчы Ягор Захаравіч прыадчыніў акеца ў сваю радаслоўную.

— Бацька мой бунтаўшчыком быў. — Падумаў і дадаў: — Жыў ля Мірагошчы князь Абаленскі. І нешта ён бацьку не так сказаў ці не так павёў сябе з ім... Дык бацька на мэтлахі паромны канат князеў пасек ды ў лес дзеёру даў. У нашай Мірагошчы вялікі бунт не развядзеш. А бацька ўсё ж паказаў, што да бунту здольны.

З няменшай асалодай дзеліцца Ягор Захаравіч сваім сённяшнім днём. Там — клопаты аб саўгасным садзе, горыч ад учарашняй няўдачы на рыбалцы і радасць сённяшняй (хоць таксама ніводнай рыбкі — ды вочы нацешыў удастал, глядзячы, як гуляе на Снім лешч). Толькі познім вечарам стары пакінуў свой човен у сітніку, выйшаў на бераг, сабраў сушняку і расклаў на ўзлеску вогнішча. Сядзіць, сушыць боты ля вогнішча ды пыхкае цыгаркаю, прыкурывшы ад доўгай галавешкі.

Ну, а калі рыба ў чоўне, — тут ужо будзе юшка, якую не толькі ў Мірагошчы, але і ўсцяж па Сожы ведаюць добра, называюць паважліва і з апетытам: Ягорава юшка. Варыць яе стары так, як усе, ды атрымліваецца зусім іншае. Можна ён ловіць нейкага асобнага ліна, што юшка склейвае губы; можа кладзе ў юшку цыбулю, рошчаную не там, дзе росціць усе; можа ў яго кладуць, якія ў сакрэце знаходзіцца на беразе Сінга, незвычайная бульбачка? Найбольшую ж асалоду зазнаеш толькі тады, як Ягор Захаравіч навучыць разбіраць шчупакову галаву на семдзесят пяць частак, і ты разбярэш яе першы раз самастойна.

...Поўнач. Над галавою вісяць зоры. Яны відны праз падраны вятрам вільчык адрыны, дзе мы палеглі на сене, пасля дажджу, прыцягнуўшыся з возера. Ягор Захаравіч не хоча маўчаць нават цяпер:

— А то слухай-ка... Як быў я ў рыбалавецкай арцелі, то ставіў на Снім нераткі. Аднойчы ранічкаю прышоў, падняў нераток, і адкрылася мне цікавая камедыя. Краснуха зайшла, значыцца, у пасадку, заблалася ў самы кунец. А за ёю шчупак назіраў. Бачыць — краснушка сядзіць. Прагнасьць асіліла яго... Залез у нераток, а волі яму там няма, дурню вялікаму. Згарнуўся ў калцо і не разгарнуўся. Не дастаў краснушку, а жыцця рашыўся. Гляджу я, і смешна робіцца. Во яно як бывае, калі жадзюга. Камедыя, ды і толькі...

І потым Ягор Захаравіч не змаўкае. То пачынае світаць салаўём і тут жа распыроўваць салаўіныя каленцы: «Ко-нох, ко-нох, са-ла пёк, са-ла пёк. Цур-р-р... Кап-кап-кап...» То цілікае ластаўкай: «Му-жы-кі, му-жы-кі вый-шлі ў по-ле. А ба-бы за я-е-шань-ку...»

Памаўчыць-памаўчыць і зноў: — Слухай-ка... Прырода гультаеў не любіць. І падману не любіць. Тут яна вышэйшая за чалавека. Ты ёй толькі павер, а яна ўжо цябе навучыць, як жыць. Лепшы прафесар. Хто пройдзе ў гэтага прафесара курс навукі — той чалавек! Вазьмі Гнацьку мірагашчанскага. Век пра-жыў — век дабро сеяў. А інстытуту прайшоў адну — лягнуў...

Зноў памаўчыць... Зноў пачне:

— Слухай-ка...

ЦУДОЎНАЕ НАВОКАЛ ЖЫЦЦЁ

ТАЦЦЯНА ЛАПАЦІНА,
ЗАСЛУЖАНЫ ДЗЕЯЧ МАСТАЦТВАЎ БССР

Мне ўжо 78. А, здаецца, і не жыла — так хочацца жыць, так цікава ўсё навокал і цудоўна. Збылося ж усё тое, аб чым мы, дзеці абяздоленага народа, калісьці марылі.

У вёсцы Азершчына, дзе я нарадзілася, было мо якіх сорака хацінак. Замшэлыя саламяныя стрэхі. На вуліцу — адно малосенькае акенца. Але рэдка ў каго са шклом. Часцей за ўсё замест шыб тырчаць брудныя ачухы.

Мы мелі ўсяго шасцінку (шостую частку дзесяціны) пяску. І з гэтай зямлі трэба было пракарміць і апрацуць трынаццаць душ. Усю зіму мы сядзелі на печы, бо не было чаго абুць. Пасталы бацька плёў толькі сабе, маці, двум старэйшым братам і сястры. А ў нас, малодшых, былі толькі палатаныя зрэбныя кашулькі, падперазаныя аборачкай. Калі трэба было чаго выскачыць на двор, беглі босыя, а потым грэліся на печы.

Ішлі гады, я падрасла, пачала дапамагаць у хаце — прала патрэпкі і абдзіркі, няньчыла меншых. Таму і мне ўжо сплялі пастолікі.

А як мне хацелася тады вучыцца! Як зайздросціла я сваім сяброўкам! А пахадаціць у школу давалася толькі паўтары зімы. Помню, як маці гаварыла з жалею: «Мая дачушка, ці ж табе за пісара замуж ісці, ці табе з грамаці хлеб есці? Патрэпкі вунь не прадзенія». І калі ў сям'і нарадзілася яшчэ адно дзіця, уся мая навука скончылася.

Помню, ідзеш міма школы і, здаецца, чуеш, як пахнуць кнігі. Школа для мяне была нейкай святыняй, на якую хацелася маліцца. Калі я плакала, маці сцвяжала: «Мая ты донечка, не журыся так крапка на школе, усе ж дзеўкі ды бабы неграматыны, але ж нека жывуць».

Я на яе не крыўдала. Ды і як было крыўдаваць, калі маці ўвесь век свой гаравала ў беднасці, цемры, непапулярнай працы, іншай долі сабе і не магла ўявіць. Не магла яна ўявіць лепшай долі і для нас.

Каб нека пракарміць сям'ю, бацька цэлае лета ганяў палы. Сплаўлялі лес ад вярхоўя Дняпра да Херсона. Маці адна кідалася і ў полі і дома — хоць разарвіся, а дзеці — адна драбнота.

І ўсё лета мы з трывогай чакалі бацьку. Маці па вечарах малілася богу, каб ён злітаваўся, пашкадаваў бацьку, каб той жывым вярнуўся дахаты. Бо многія палітнікі гінулі, асабліва на дняпроўскіх парогх.

Дагнаўшы палы да Херсона, палітнікі (іх чамусьці яшчэ звалі асначамі) вярталіся дадому пехатаю. Можна было б і пездам, але білет да Гомеля каштаваў аж тры рублі. Гэта значыць, трэба было адаць амаль увесь заробак. І яны ішлі босыя праз усю Украіну, праз бязводны стэп. Патрэсканая ад спякоты зямля да крыві раніла ногі. Звычайна заходзілі па дарозе ў Кіеўскую лаўру і там куплялі гасцінцы: крыжыкі, маленькія абразкі. На што лепшае не хапала. А нам, дзецям, бацька прыносіў у торбе кавалачкі аснацкага хлеба. Ён быў вельмі засохлы і чорны, але здавалася, што лепшых прысмакаў нам і не трэба: хлеба на нашым стале даўно ўжо, ад самых каляд, не было.

Успамінаюцца доўгія, бясконца доўгія летнія дні. Маці з цёмнага на полі, жне жыта, а мы, дзеці, дома. Маці наварыла нам вялікі чыгун булёну, трохі забяліла малюком. Гэта — на цэлы дзень. А маленькага Кольку я карм-

лю баранкам. Ён яшчэ бяззубы, яму трэба жаваць. Жую, а самай так хочацца праглынуць хоць разок. Але ведаю, што нельга: тады яму не хопіць фунта баранкаў на тыдзень.

Я помню, як памірала мая малодшая сястрычка, пяцігадовая Сонька. У яе, напэўна, была шкарлатына. Яна ўся гарэла, кідалася, задыхалася. Прывялі бабу, тая нешта пашаптала над хворай, дала ёй ледзяной вады — каб зменшыць гарачку.

Маці ж плакала, малілася, каб бог выратаваў яе дачушку і... і тут жа шыла ёй першую ў жыцці крамную сукеначку — «на смерць». А дзяўчынка, як толькі ёй рабілася лягчэй, прасілася: «Мамачка, не шыйце... Можна я яшчэ ўстану, папраўлюся...». Малая ўжо ўсё разумела.

Так гінулі дзесяткі і сотні дзяцей: урачоў не было. Асабліва баяліся жанкі восені, чамусьці ўвосень найбольш лютавала дзіцячая смерць.

Стаўшы падлеткам, хадзіла ў заробкі да пана. Жыў той пан у вёсцы Глыбаў за дванаццаць кіламетраў. Бяжым туды да ўсходу сонца, каб хто не захапіўся, не наняўся раней за нас.

У шаснаццаць год мне купілі першыя чаравікі. Помню, абула іх і не верыла сама сабе, што гэта я хаджу па хаце, што гэта мае чаравікі стукваюць, нібы якая паненка ідзе. Насіла іх каля дзесяці гадоў, і толькі па святых.

Уцехай і радасцю ў нашай сям'і былі толькі песні. Праўда, больш за ўсё спявалася ў іх пра гора, пра няшчасную жаночую долю. Бывала, як пачнём спяваць, як растрывожым сабе душы, то і наплачамся.

Мы чакалі, не магі дачакацца бацьку яшчэ і таму, што ведалі, — кожны раз прынясе з сабою новую песню. Шмат тады мы пераспявалі і украінскіх песень.

Але ніколі столькі і так не спявалася, як пры Савецкай уладзе. Нібы спалі з душы ўсе аковы...

Я не буду тут гаварыць аб тым, як завірвала, забурліла культурнае жыццё ў нашай Азершчыне. Не буду гаварыць і пра тое, як ствараўся наш азершчынскі хор. Аб яго гісторыі і мастацкай дзейнасці ўжо не раз пісалі. Я хачу толькі сказаць, што на маю долю выпала ішчасце быць арганізатарам гэтага калектыву, што доўгі час давалася кіраваць ім.

Зараз Азершчына вялікая і культурная вёска. Над дабротнымі светлавокімі дамамі — радыё- і тэлевізійныя антэны. У дамах электрычнае святло, самая сучасная мэбля, газ, пральныя машыны, у многіх ёсць матацыклы. Нека пра гэта і пісаць ужо няёмка — настолькі ўсё стала звыклім. А як сам селянін змяніўся! Не знойдзеш у нашым сяле неадукаванага чалавека.

Ёсць у сяле суднабудаўнічая верф, будаўніча-мантажнае ўпраўленне меліярацыі, вучэбная гаспадарка Рэчыцкага зааветэхнікума, сельскагаспадарчае прафесіянальна-тэхнічнае вучылішча, сярэдняя школа і ввечэрняя школа рабочай моладзі, бальніца, аптэка, шэсць магазінаў, дзве сталовыя, тры клубы з багатымі бібліятэкамі.

Цяжка і немагчыма нават пералічыць усе тыя змены ў роднай вёсцы, што адбыліся на працягу аднаго чалавечага жыцця. І радасна адчуваць, што і ты сама працавала дзеля гэтых перамен колькі мела сіл і здольнасці.

ШКОЛА ІМЯ СТАШЭЎСКОЙ

Калісьці вучні мясцовай школы запрасілі князя Святаполка-Мірскага на канцэрт мастацкай самадзейнасці. Князь быў вельмі абураны, калі ўбачыў у зале лозунгі, якія патрабавалі захаваць у Міры школу на беларускай мове.

— Хамы! — крыкнуў ён і пакінуў залу.

Пра гэты выпадак даведліся юныя краязнаўцы Мірскай сярэдняй школы, калі збіралі матэрыял пра Ганну Іванаўну Сташэўскую — першага дырэктара іх школы. Гэта яна сорака гадоў таму назад была

арганізатарам своеасаблівай дэманстрацыі.

Члены савета краязнаўчага музея Рыма Цімашэвіч, Наташа Кулакоўская, Ала Ермаловіч і іншыя пісалі ў архіў, гутарылі з тымі, хто добра ведаў Ганну Іванаўну па рэвалюцыйнай барацьбе, запісалі іх успаміны. Яны даведліся, які цяжкі жыццёвы шлях прайшла жанчына. Ва ўмовах жорсткіх праследаванняў яна прымала актыўны ўдзел у рабоце падпольнай камсамольскай арганізацыі, у партыйнай ячэйцы КПЗБ і ў паўлегальнай арганізацыі ТБШ (таварыства беларускай школы).

З першых дзён вызвалення Заходняй Беларусі Ганна Іванаўна — старшыня часовага выканкома Мірскага пасялковага савета дэпутатаў працоўных. Яна была сярод тых, хто адкрываў бальніцу, размяркоўваў княжацкую маёмасць, а потым стала дырэктарам школы ў пасёлку Мір.

У лістападзе 1939 года Г. Сташэўскую выбралі дэпутатам Народнага сходу Беларусі, а затым дэлегатам ад Заходняй Бе-

ларусі на 5-ю нечарговую сесію Вярхоўнага Савета СССР, якая прыняла Заходнюю Беларусь і Заходнюю Украіну ў склад СССР.

Усяго два гады папрацавала Г. Сташэўская дырэктарам школы. У 1941 годзе, калі пачалася вайна, Ганну Іванаўну схпілі фашысцкія каты. 28 чэрвеня 1941 года разам з братам Леанідам, які быў сакратаром Мірскага пасялковага Савета, і іншымі актывістамі іх павялі на расстрэл. Фашысцкія кулі абарвалі жыццё латрыэтаў.

У краязнаўчым музеі Мірскай сярэдняй школы ёсць куток, прысвечаны жыццю Ганны Іванаўны.

Тут жа, у калгасе «1 Мая», працуе яе сын Валянцін Рыгоравіч Паавартны. Ён часта сустракаецца з дзецьмі, расказвае пра маці.

20 ліпеня 1967 года па хатадніцтву піянераў Савет Міністраў БССР прысвоіў імя Г. Сташэўскай Мірскай сярэдняй школе.

А. ПЯТРОВІЧ.

На здымку: Г. СТАШЭЎСКАЯ.

The Road to Maturity

REMINISCENCES BY LENIN'S
SISTER, MARIA ULYANOVA

Apart from the remarkable gifts and great abilities, which were inherent in Vladimir Lenin since birth, life provided him with the most favourable environment for development in his early years.

Our mother and father were well educated, politically and socially conscious people. Their example had a stimulating and humanistic influence upon us. Our father, a member of the petty bourgeoisie by origin, had «attained a respectable position» — he had acquired secondary and higher education, mostly thanks to his persistence and a great capacity for hard work. He was a keen educationalist. Public enlightenment was his life's cause and he devoted his tremendous energy to it, with utmost selflessness, never sparing himself. Inspired by the progressive ideas circulating in the 60s and early 70s, he decided to work for the benefit of the ordinary people, for the sake of those who found it most difficult to obtain education — a circumstance familiar to him through personal experience. He dedicated himself to establishing schools for children.

It was a very difficult task in those days. They suffered from shortage of funds, from obstacles put in their way by the tsarist government, and from the ignorance of the peasants, who were afraid of schools, viewed them with distrust or saw no sense in them — they simply cost money and deprived the family of working hands. Schools in those days were appalling. Much effort and persistence were needed to overcome these obstacles and preserve a sensitive heart and faith in one's cause, come what may.

Our father was a great democrat — easily accessible to all, very simple in his dealings with people and in his mode of life. All this influenced the children most beneficially. Our mother also had a great influence on our upbringing. She was a remarkable personality, very gifted, possessing considerable pedagogical talent, outstanding willpower, and a fiery, courageous heart. Practically without resorting to punishment, being strict or needlessly curbing our initiative, she influenced us tremendously and enjoyed our boundless respect and affection.

Vladimir was also greatly influenced by our eldest brother, Alexander, who was very talented, possessed remarkable willpower, was very hardworking

(14-16 hours a day), and was a person of greatest integrity.

Vladimir loved his eldest brother dearly, tried to imitate him in every respect, read the books which Alexander had found interesting, and so on.

His death (he was hanged for making an attempt on the life of Tsar Alexander III) stunned Vladimir. It was probably after this that he developed one of his most characteristic features, which was present throughout his life and dominated his activity at all times. I mean, purposefulness. Having set himself a goal in early youth — revolutionary activities — he moved towards it with unswerving determination, never once deviating from his course. He once wrote that he had to hurry on through his life in order to devote all his strength to the revolution.

When we lived in a village in Samara Province, Vladimir would every morning, after breakfast, set out loaded with books, dictionaries and notebooks, to a quiet garden nook, where he had a bench and a small table. He would remain there for the greater part of the day studying. He did not simply read books: he studied the authors, made notes, and copied out excerpts. Sometimes I would join him to study languages. A mere child, I was struck by his persistence and accuracy.

In exile or emigration, he used every spare hour to visit libraries. Many of his notebooks and jottings have been preserved, and these give an idea of the fantastic amount of literature in all fields of knowledge that he had scrutinized. He was learning all his life. He studied the writings of the great thinkers and observed life. He compared theory and practice, facts and figures. School was only the beginning. Even with his remarkable gifts, he would not have become Lenin if he had not worked so hard to educate himself throughout his life, right from boyhood.

At the Service of the Working Class

REMINISCENCES BY LENIN'S
WIFE, NADEZHDA
KRUPSKAYA

Lenin was still quite a young man when he realized that the working class was the most revolutionary class of all, and was the class that would lead the resolute struggle against the old system; that sooner or later this class would win and would hoist the red banner of labour over the globe.

Having realized this, Lenin devoted himself entirely to selfless service of the working class. Having read Marx's teachings early, Lenin analysed them thoroughly and understood that they were a guide to action for Russia's working class, and would help Russian workers — benighted, downtrodden, brazenly exploited slaves — to become class conscious and organized fighters for socialism; that they would help Russia's working class to develop into a mighty force capable of leading all workingmen, and of eliminating exploitation.

Marx's teachings helped Lenin to see clearly where social developments were heading. Lenin was convinced that the views of Marx and Engels were correct. He thought that it was necessary to spread Marx's teaching among the broadest masses. He dedicated all his energy to propagate these teachings.

Lev OSHANIN

Over Dear Simbirsk*

Over dear Simbirsk,
across wide mother Volga,
When the hour yet fresher,
colder grows,
Through the smoke-blue mist,
and slow without a falter,
Far away a steamer siren
blows.
Listening to the whispering
in the forest clearing,
Lapping waves,
familiar hooter's roar,
Young Ulyanov slowly treads
the pathway veering
All along the river's
steep-set shore.
Volga, such a load of loss
you do not suffer,
As before you flow so wide
and clear,
Only one dark shade,
the scaffold of a brother,
Lay across
your gleaming wavelets there.
So there came a sudden break
with boyhood freedom,
And his heart grew up
within his breast.
Holy hatred
Lenin took up as his heirdom.
Clear the path to victory
he assessed.
All the still May night-time,
slow the long hours alter,
While the young man looks,
—the horizon bright—
Over dear Simbirsk,
across wide mother Volga,
All of Russia lay
before his sight.
Translated by
Walter MAY

* Simbirsk, the town where Lenin was born (now Ulyanovsk).

АДЗІН ДЗЕНЬ У ДЗІЦЯ- ЧЫМ САДЗЕ

Мінскі дзіцячы сад № 146 сустрэў нас адной з тых няхітрых і кранальных песень, якія, відаць, спяваюць усе дзеці на свеце — песенькай аб шэрым зайку. У малодшай групе ішлі музычныя заняткі.

Ім весела і зручна ў гэтым светлым пакоі з дзіцячай мэбляй і велізарнай колькасцю цацак. У групе для старэйшых дзяцей, акрамя цацак, яшчэ і этажэрка з кнігамі. Адна з іх раскрыта, відаць, падрыхтавана для чытання. Дзеці паглядаюць на яе са зразумелай нецярплівасцю: не адно пакаленне зачытвалася «Алісай у краіне цудаў». Каля сцяны ляжаць абручы са стужкамі — для заўтрашніх танцавальных заняткаў.

Наогул гэта звычайны мінскі дзіцячы сад. Будынак зроблены па тыповому праекту, з вялікімі групавымі пакоямі, спальнямі, кухняй, выдатна абсталяванай пральняй. Прасторны двор з клумбамі і фруктовымі дрэвамі.

У садзіку шэсць груп, адна інтэрнатная, ці кругласутач-

ная, для дзяцей, бацькі якіх працуюць у вярхоўнай ці начную змену. Дзеці знаходзяцца ў гэтай групе на працягу ўсяго тыдня і ідуць дадому толькі на нядзелю. У садзе 190 выхаванцаў, а абслугоўваюць іх 32 чалавекі. Гэта няні, выхавателі, урач, медыцынская сястра. Знаёмлюся з выхаватэльнымі. Маладыя энергічныя жанчыны ўсе маюць спецыяльную адукацыю, скончылі дашкольныя аддзелы педагагічных інстытутаў і вучылішчаў.

Кіруе калектывам выхаватэляў Соф'я Якаўлеўна Пакроўская, разумны і вопытны педагог. Трыццаць з лішнім год назад пачала яна сваю працоўную дзейнасць у глухой палескай вёсцы. Вучыла грамаце малых, вучыла адначасова і іх бацькоў. У цяжкія

дваццатыя гады аддавала маленькай вясковай школе не толькі свае сілы і веды, але і сваю небагатую маёмасць. «Выносіла з дому ўсё, аж да качаргі». — успамінае Соф'я Якаўлеўна.

Пасля заканчэння факультэта па дашкольнаму выхаванню ў Ленінградскім педагагічным інстытуце імя Герца С. Пакроўская працавала дырэктарам дзіцячага дома ў Мазыры, у пасляваенныя гады яна ўзначальвае аддзел Міністэрства асветы БССР. З 1960 года Соф'я Якаўлеўна — персанальны пенсіянер, але па-ранейшаму яна з дзецьмі: на грамадскіх пачатках працуе старшым педагогам.

І зноў ідзем мы па пакоях дзіцячага сада. Вельмі многа кветак. Яны вырашчаны

дзецьмі. Тут нават зімой дзвюць ландышы, нарцысы, цюльпаны. Паказваючы гербарыі, малыя наперабой называюць кветкі: ветраніца, маці-мачыха, вясенні сон, блакітная пралеска. Соф'я Якаўлеўна задаволеная, яна ганарыцца сваімі выхаванцамі. Расказвае мне аб кожным з іх, аб іх бацьках.

— Вось гэтыя тры хлопчыкі — браты Чараманскія. Іх бацька памёр. Дзеці бясплатна наведваюць кругласутачную групу. Бясконца ўдзячна саду Р. Райхліна. Трое яе малых выраслі ў дзіцячым садзе, цяпер яго наведвае чацвёртае яе дзіця.

Утрыманне кожнага дзіцяці ў дашкольнай установе абыходзіцца дзяржаве ў 40—50 рублёў у месяц. Бацькі плацяць толькі 8—10 рублёў

з гэтай сумы. Плата бярэцца дыферэнцыравана. Дзеці, бацькі якіх зарабляюць менш сярэдняга ўстаноўленага ўзроўню, наведваюць сады і яслі бясплатна.

Дзіцячыя сады карыстаюцца ў нас велізарнай папулярнасцю, кожная маці імкнецца да таго, каб яе сын ці дачка раслі ў калектыве пад наглядам вопытных педагогаў. Вось чаму пры велізарным росце дашкольных дзіцячых устаноў няма яшчэ магчымасці задаволіць усіх жадаючых. У першую чаргу месца прадастаўляецца менш забяспечаным і мнагадзетным сем'ям. Дзіцячыя сады — вялікая дапамога працуючым жанчынам.

А. ЧАРНЯЎСКАЯ.

Нашы здымкі зроблены ў дзіцячым садзе № 146.

ВЫДАЕЦЦА Ў МАСКВЕ

У тэматычных планах цэнтральных выдавецтваў краіны на 1969 г. прадугледжваецца выданне раду твораў беларускіх пісьменнікаў і дзеячоў мастацтва.

У выдавецтве «СОВЕТСКИЙ ПИСАТЕЛЬ» у перакладзе на рускую мову выйдзе ў свет апавесці С. Грахоўскага «Рудабельская рэспубліка» і П. Кавалёва «Надзенне Хвядоса Струка», раманы І. Навуменкі «Вецер у соснах» і А. Савіцкага «Палыні—зелле горкае».

З навінак беларускай пазіі будуць выдадзены зборнікі А. Варцінскага «Вяртанне», Н. Гілевіча «Галубіная крыніца», А. Русака «Прыляцелі ветры».

Неравыдаюцца раманы І. Мележа «Людзі на балоце» і «Плоды наваліцы».

З работ беларускіх крытыкаў выйдзе ў свет кніга Н. Пашкевіча «На зіпчым напрамку».

Выдавецтва «ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ЛИТЕРАТУРА» рыхтуе да выдання ў перакладзе на рускую мову выбраныя творы П. Броўкі (у двух тамах) і К. Чорнага.

У выдавецтве «ЛЕНГИЗ» выйдзе ў свет зборнік «Беларускія апавесці», у які ўключаны творы Я. Брыля «На Быстрайцы», В. Быкава «Альпійская балада», Ул. Караткевіча «Сівая легенда», А. Кулакоўскага «Нявестка», Ул. Паўлава «Спелыя травы».

«ВОЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО» ў серыі «Бібліятэка юнага патрыёта» выпускае кнігу апавяданняў Я. Брыля «У глухую поўнач».

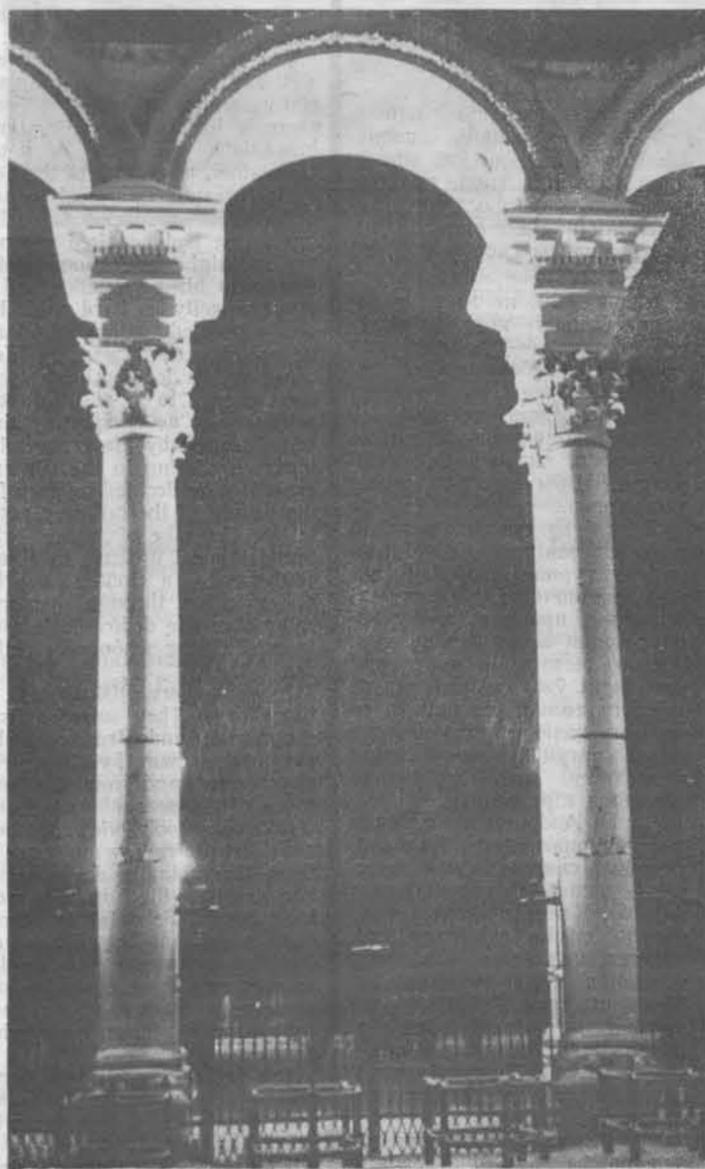
Выдавецтва «ДЕТСКАЯ ЛИТЕРАТУРА» пазнаёміць юных чытачоў са зборнікам вершаў Э. Агіяцвет «Хто пачынае дзень?», кнігамі апавяданняў А. Пальчэўскага «Хустка і гальштук» і апавесці Л. Прокшы «Хлопчык у вялікіх чаравіках».

Выдавецтва «МОЛОДАЯ ГВАРДИЯ» прапануе чытачам зборнікі твораў В. Быкава, Б. Сачанкі і Ул. Караткевіча.

У серыі «Бібліятэчка выбранай лірыкі» выйдзе зборнік вершаў Р. Барадуліна.

Выдавецтва «СОВЕТСКИЙ КОМПОЗИТОР» выпускае сёлета партытуру Трэцяй сімфоніі Л. Абелёвіча, вакальны цыкл Г. Вагнера для барытона і фартэпіяна — «Настроі» на вершы Г. Дубровіна, лірычную паэму «Беларускія песні» маскоўскага кампазітара А. Фляркоўскага для сапрана, танара, змешанага хору ў суправаджэнні фартэпіяна. Упершыню гэты твор быў выкананы Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлай БССР пад кіраўніцтвам народнага артыста СССР Р. Шырмы.

Выдавецтва «СОВЕТСКИЙ ХУДОЖНИК» запланавала рад выданняў пра Беларусь і яе мастакоў. У свет выйдзе кніга ўспамінаў народнага мастака БССР З. Азгура «Тое, што помніцца». Буклет «І. Ахрэмчык» пазнаёміць аматараў мастацтва з творами народнага мастака рэспублікі.

МІНСК. Ля ўваходу на стадыён «Дынама».

ВАС ШУКАЮЦЬ І ЧАКАЮЦЬ СВАЯКІ

Вельмі прашу вас змясціць у газете аб'яву аб пошуку маёй сястры УЛАСЕНКА Марыі Сцяпанавуны (дзявоцае прозвішча КАЛМЫКОВА), якая жыла да вайны ў вёсцы Крупадзёры Суражскага раёна Віцебскай вобласці. У чэрвені 1942 года была арыштавана

немцамі і пасаджана ў турму ў Суражы. З таго часу аб ёй нічога не ведаем. Дзе яна? Можна, яе вывезлі ў Германію і яна жыве за граніцай.

А. С. КАЛМЫКОВА.

Мой адрас: г. Мінск, вуліца Рэвалюцыйная, дом 1/11, кв. 5.

Гумар

Жонка, гартаючы часопіс мод, звяртаецца да мужа:

— У гэтым годзе мужчыны будуць насіць сарочкі без гузікаў.

— Ты глядзі! Выходзіць, што я пянаццаць год адзеты па модзе.

Маладажоны прыехалі на адпачынак. Жонка гаворыць мужу:

— Не ведаю, што б такое зрабіць, каб усе думалі, што мы даўно жанатыя.

Муж, крыху падумаўшы, адказаў:

— Гэта можна. Толькі сумняваюся, ці здолееш ты данесці чатыры чамаданы.

Грамадзянін вядзе на павадку сабаку, у якога надзвычай злосны выгляд. Цікавыя праходзіць, пабойваючыся сабакі, пытае гаспадара:

— А ён дазваляе да сябе наблізіцца?

— Вядома. Інакш як ён мог бы ўкусіць?

У заасадзе маленькі Янэк убачыў паўліна і гаворыць маці:

— Мама, зірні! Курыца расціла!

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС:

МІНСК,
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77
ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31,
6-97-92, 6-18-55, 3-15-15.